

Prevzetnost in pristranost

Zbirki za diametralno nasprotno odzive *Ko se fantazija in realnost spogledata v dveh knjigah Eve Mahkovic*

Nedavno sta izšli dve knjigi Eve Mahkovic, *Na tak dan najbolj trpi mastercard* in *Vinjete straholjubca* (v soavtorstvu z ilustratorko Evo Mlinar). Vsaka je na svoj način prelomna za slovensko literarno krajino.

MANCA G. RENKO

Eva Mahkovic je ena najaktivnejših slovenskih dramaturginj mlajše generacije; zaposlena je v Mestnem gledališču ljubljanskem, ob tem pa piše tudi svoje izvirne dramske tekste (*Male kraljice*, uprizoritev v LGL 2017) ter je avtorica številnih prevodov in odrskih adaptacij za različne slovenske teatre. Med drugim je dramaturgiralala *Krila golobice* Henryja Jamesa, *Gnus* Jeana-Paula Sartra, *Prevzetnost in pristranost* Jane Austen, v letošnji sezoni pa bo v koprodukciji LGL Ljubljana in APT Novo mesto na odru zaživela njena adaptacija *Alice v čudežni deželi*. Njeno delo je razpeto med odrom in tekstom; branjem in uprizoritvijo, hkrati pa je vajena biti drugouvrščena: prirejati tekste drugih (avtorjev in avtoric) ter se prilagajati poetiki in izrazu režiserjev in režiserk, s katerimi dela. Knjigi, ki sta izšli ob koncu poletja, sta ravno nasprotni njenemu siceršnjemu delu; sta izrazito osebni, lastni, tako v načinu pripovedi kot v samem žanru. Videti je, da avtorica ni iskala kompromisa z že obstoječimi žanri, načini pisanja ali tujimi estetiki, ampak se je odločila za lasten umetniški izraz.

Žalost z ledom

Vinjete straholjubca so prva izvirna slovenska knjiga, ki je izšla pri založbi Vige Vage. Knjige, sicer specializirani za izdajo risoromanov. Delo te založbe je pomembno, saj na slovenski knjižni trg, ki je izrazito konservativen in nenaklonjen eksperimentom (s čimer izgublja stik z velikim delom relevantne sodobne knjižne produkcije, za kar ne moremo kriviti le nezaviljivih finančnih razmer, v katerih so primorane delovati slovenske

založbe, ampak gre tudi za pomanjkanje ambicij in zastarelost v dojemanju koncepta literature), prinaša pomembna umetniška dela, ki presegajo tradicionalne zamejivne žanrov. *Vinjete straholjubca* temeljijo na komunikaciji med teksti Eve Mahkovic in ilustracijami Eve Mlinar; gre za domišljjski svet grotesk, ki pa se vseskozi spogledujejo z resničnim življenjem in so z njim povezane prek klasičnega umetniškega kanona, krščanske ikonografije, kriminalk, boleznin njihovih simptomov ter popularne kulture.

Groteske Eve Mahkovic so svet zase, neskončni, ritmični sezname angelov in demonov, popisi (pol) življenj fiktivnih likov in domišljjskih krajev, hkrati pa znotraj tega sveta obstajajo resnična, človeška čustva, predvsem veliko žalosti. »Ni boljšega kardiološkega pripomočka kot utekočinjen obup, je rekel bog, ki še ni imel brade in je čustvo natakalo v praktične stekleničke, ki jih je potem delil svojim subjektom (nekateri so dobili malo manj). Ob šestih se je mimo prikotalil skoraj mrtvi čuk in ob pogledu na prizor brez imena naročil dvojno merico z ledom.« V nekem drugem, bolj domačem, a zato še toliko bolj tragičnem svetu, Ceca prepeva »koliko košataju suze s ledom«. Do te podobnosti je bržkone prišlo po naključju, vendar pa je zgovorna, saj se tovrstna podvajanja vzvišene in šunda še večkrat ponovijo. Avtorica se je s tem do neke mere poigravala zavestno, hkrati pa je za razumevanje vinjet zelo pomemben lasten svet bralk in bralcev, ki si morajo groteske znati umisliti in interpretirati sami, vsak glede na lastne življenjske okoliščine. Zaradi goste medbesedilnosti ne škodi razgledanost po različnih kulturnih krajajah, bralke in bralci pa se moramo tako v življenju kot v literaturi znati sprijazniti tudi s tem, da vsega vedno pač ne moremo razumeti.

Razgaljanje in erudicija

Razumevanje *Vinjet straholjubca* je ravno obratno od razumevanja zbirke *Na tak dan najbolj trpi mastercard*, ki je izšla pri založbi Beletrina. Ta knjiga naleti na drugo past bralskih utvar: prepričanje, da jo je mogoče zlahka docela razumeti in celo interpretirati. Odzivi, ki so jo spremljali, kažejo, da so jo mnogi zamešali z nekakšno polliterarno različico *Seksa v mestu*. Eva Mahkovic v njej namreč pripoveduje o svojem življenju; o karieri, nakupovanju, lepotnih tegobah in interakciji z ljudmi. Pripoveduje o tem, kako obstajajo dnevi, veliko dni, ki jih lahko reši samo nakupovanje, če ti zmanjka denarja na kreditni kartici, pa lahko pomagata tudi alkohol in pop kultura. Ob tem se izogne pasti moraliziranja: ne govori o kapitalizmu, ne skuša ponuditi velikih uvidov ali spremeniti obstoječega družbenega reda. Govori o svojem življenju, ne da bi zamolčala tisto, kar se v nekaterih družbenih krogih (celo večini) spodobi tajiti – ali pa vsaj ironizirati.

Obe zbirki sta nastajali na facebooku; a če se bralstvu to pri prvi knjigi niti ne zdi pomembno, je glede druge mogoče slišati (zaskrbljena?) vprašanja o tem, ali so tovrstni zapisi sploh še Literatura. Kaj sploh je Literatura? Pri tem pa zlahka spregledajo temeljno: Eva Mahkovic zelo dobro piše, mojstrsko poantira in pripoveduje tako, da se strani v knjigi obračajo kar same. Nekateri teksti v zbirki so zgoščena erudicija, ki pa zmore do sebe imeti ironično distanco. To je očitno predvsem, ko piše o krščanski ikonografiji, sploh o svetnicah, pa tudi o zgodovinskih osebnostih francoskega in britanskega dvora. Pomembno je še stopnjevanje v zbirki: na začetku se vse zdi kot nedolžna zabava, a bolj ko se knjiga preveša v drugo polovico, bolj postaja žalostna in reflektirana, ne da bi zdrsnila v solzavost.

Kot pri *Vinjetah straholjubca* Eva Mahkovic tudi tu ni sprejemala kompromisov, ostala je zvesta svojemu žanru, hibridu med poezijo in prozo, nekakšnim dnevniškim zapi-

som, kjer je veliko bolj od pripovedovalkega razgaljanja zanimivo njeno vzpostavljaje. Če je izdaja *Vinjet straholjubca* zahtevala pogum, ker se knjiga na prvi pogled zdi preveč hermetična, da bi jo kdorkoli lahko razumel, pogum *mastercarda* tiči v njegovi dozdevni lahkotnosti, celo trivialnosti. Kdor bo iz pripovedovalkine drže razbral le željo po botoksu, penini, dragih oblekah, luksuzni kozmetiki in denarju, mu bo njeno bistvo ostalo skrito; hkrati

pa Eva Mahkovic s prvoosebno tvega tudi dobesedno preslikavanje svojega literarnega dela nase.

Srečno naključje je, da sta obe zbirki izšli skoraj hkrati, saj knjigi, čeprav ju je napisala ista avtorica, vzbujata diametralno nasprotno odzive. Naj ženska kar bo intelektualna in eruditska, a za božjo voljo, naj se nikaner ne jemlje preveč resno; in naj bo le dostopna in lepa, a naj pazi, da se ne bo preveč razgaljala! Naj gre za umetnost ali življenje,

ženska ne more zmagati. Še najmanj, če je vse to.

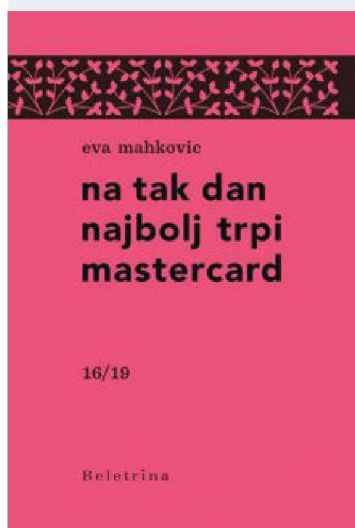
Avtorica zelo dobro piše in mojstrsko poantira.

Obe zbirki sta nastajali na facebooku.

Zgodba o nakupovanju, lepotnih tegobah in interakciji z ljudmi.

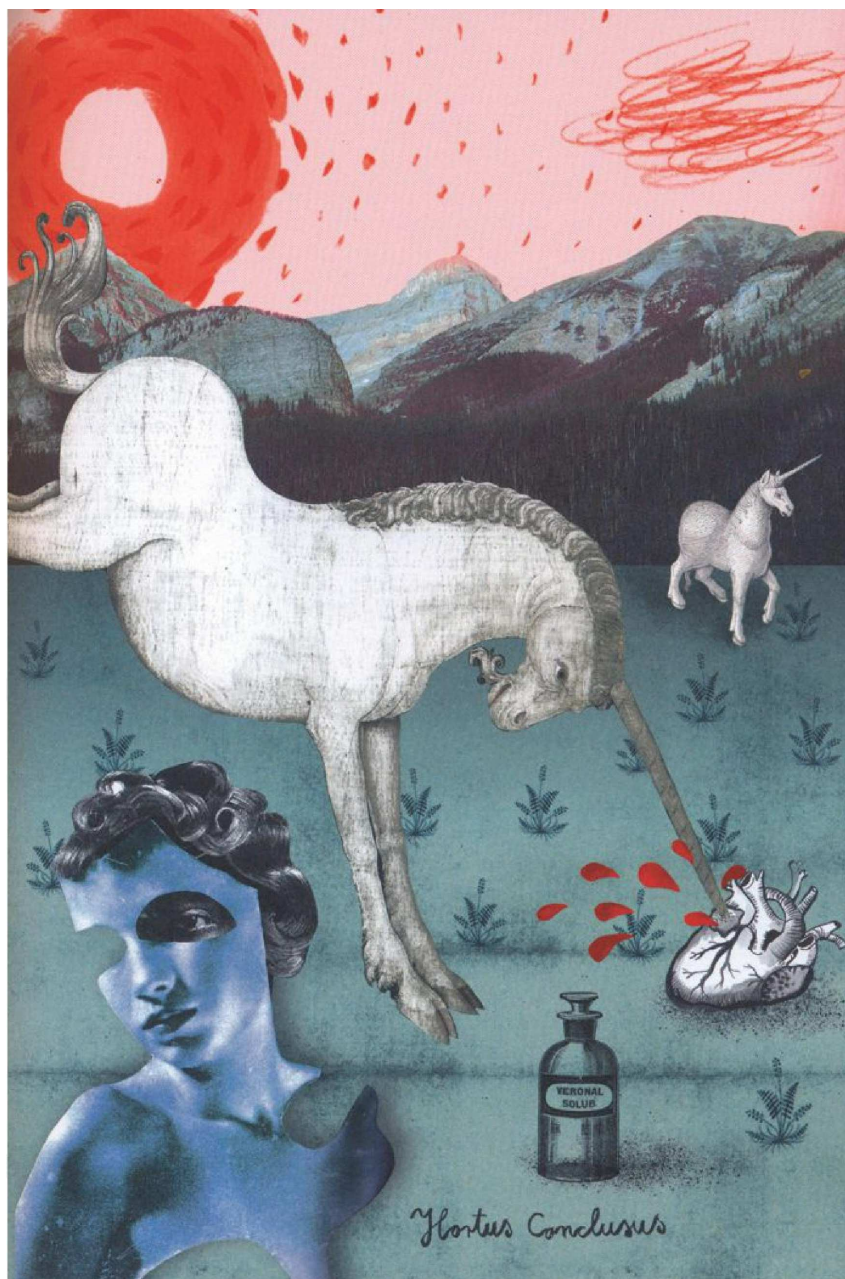
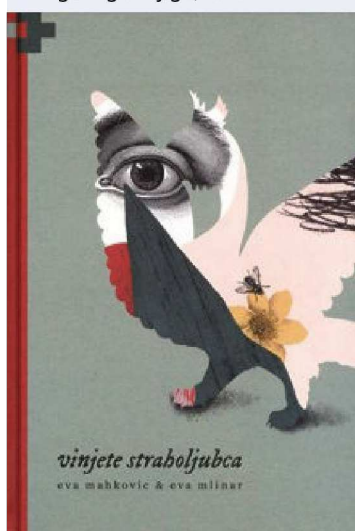
Eva Mahkovic
Na tak dan najbolj trpi mastercard

Beletrina, 2019

Eva Mahkovic
Vinjete straholjubca

ilustracije Eva Mlinar
VigeVageKnjige, 2019

Avtorica ilustracij v *Vinjetah* je Eva Mlinar.